

DE PADDESTOEL-ENTENTENTONSTELLING DER NEDERLANDSCHE MYCOLOGISCHE VEREENIGING.

Arnhem, 21—23 September.



ET gaat met eene paddestoel-entententoonstelling ongeveer als met de paddestoelen zelf: lang in het verborgen voorbereid, snel en haastig opgebouwd, kort van duur en weer spoedig voorbij. Eerst Vrijdag kwamen de een na den ander de mycologen opdagen en met hen de paddestoelen. Een groote toevloed van materiaal voorts dien dag; kistjes, pakjes en mandjes uit vele oorden des lands... en Zaterdagmorgen om 11 uur moest de tentoonstelling geopend worden en werd zij geopend. En wat men niet van iedere expositie zeggen kan: zij was ook gereed. Er is dan in korten tijd heel wat te doen: ontpakken, uitzoeken, sorteerden, determineren. Aan de eischen der wetenschap moet in de eerste plaats voldaan worden. Doch het oog wil ook wat hebben: alles dient netjes gerangschikt en geëxposeerd te zijn. Dan dreigt er een oogenblik te komen, dat de schrik u om 't hart slaat: we komen nooit klaar, op geen stukken na. Maar, »eendracht maakt macht«. Dit bleek ook hier. Er heerschte eene buitengewone opgewektheid en eensgezindheid, waardoor als van zelf een goede arbeidsverdeling ontstond. Tot laat in den avond was men bezig. Reeds liep het naar tien, nog werd er hard gewerkt; rustig en kalm zag men nog de coryphaeën der mycologie langs de nu reeds dicht bezette tafels gaan, determineerend en debatteerend. Daar prijken al tusschen mos en palmen de tallooze paddestoelen: hooge en forsche parasolzwammen, vurige amanita's, kleurige russula's en druiperige inktzwammen. Daar geurde het al zoo lekker naar het bosch, 't vochtige mos en de kruijge paddestoelen. En ook op het kleine tooneel was de heer Van der Ven druk in de weer en schiep er in weinige uren een aardig boschtafreel. Daar stonden al heel wat roode vliegenschwammen in een grooten heksenkring en onwaarschijnlijk groote reuzenbovisten.

Ook de afdeeling »Arnhem« van de N. N. V. was in de weer: die wisten ze wel te vinden, die kenden hun plekjes en in een hoek van de zaal hadden zij een stukje boschgrond aangelegd, zoo dicht bezet met allerhande paddestoelen, dat men zich wel moest verbazen over de vruchtbaarheid van dien bodem. Doch zoo nu en dan kwam daar een der mycologen eens neuzen en trachte heimelijk een interessanten vorm weg te kapen om die in »het systeem« te plaatsen, — wat niet altijd zonder protest der Arnhemmers geschiede! Doch niettemin, ons past slechts dank en een woord van hulde voor hunne uitstekende medewerking....

Zoo kwam het, dat toen Zaterdag de tentoonstelling geopend werd en het publiek spoedig



Velp, Sept. 1912.

Photo VAN DER LEK.

Fig. 1. *Polyporus giganteus* (Reuzenzwam). $\frac{1}{7}$ nat. gr. cotype.

toestroomde er alles mooi en prettig uitzag en er menige uitroep van verbaasde verwondering gehoord werd van de binnenkomenden. En waarom zou ik ontkennen, dat dit ons, die weliswaar aangenaam, maar toch ook lang en inspannend gewerkt hadden, goed deed, en dat wij ons verheugden over het drukke bezoek en de groote belangstelling. Inderdaad, is deze tentoonstelling voor de Ned. Myc. Ver. wel een succes geweest. Voor de menschen van het vak, was het eene mooie gelegenheid om veel te zien en te leeren, ofschoon het ons in dit opzicht toch wel eenigszins is tegengevallen. Wel waren er ongeveer een 350 soorten van hoogere paddestoelen en zwammen, voor het groote publiek reeds verbluffend veel, doch voor de vakmenschen nog maar matig: te weinig »zeldzaamheden« waren er naar hun zin voor den dag gekomen. Voor een deel was dit wel hieraan te wijten, dat het weder al niet zoo heel gunstig meer was; de fungus flora reageert daar snel op en de koude en droogte van de laatste dagen hadden geen goed gedaan. Dit neemt niet weg, dat er ook voor ons nog veel interessants was; vele vormen uit verschillende deelen des lands konden wij hier vergelijken en bestudeeren. Ook de belangstelling was bevredigend. Niet alléén blijkt dit uit het aantal bezoekers in die drie dagen (± 1500); ook het gehalte der belangstelling was goed. Er waren er heel wat, die er uren lang doorbrachten, die bepaald studeerden en met de boeken er bij notities maakten om toch wat meer op de hoogte te komen van die »lastige« paddestoelen. De onderwijscollectie van Dr. Oudemans, de foto's en aquarellen, alles werd met aandacht bestudeerd. Er viel ook heel wat te vertellen en uit te leggen; ook in dit opzicht werden verscheidene leden zich druk.

Het zou te ver voeren, als ik ook maar bij benadering wilde opgeven, wat er zooal te zien was, of allen wilde noemen, die iets bijgedragen hebben voor deze tentoonstelling. Een d.g. droge opsomming zou hier niet op zijn plaats zijn. Het waren, zooals van zelf spreekt, vooral de consuls der vereeniging, die belangrijke of zeldzame vormen leverden; onder hen in de eerste plaats Mej. C. Cool (Haarlem), en de heeren Dr. Meulenhoff en Meulemeester (Zwolle), Dr. Tresling (Ter Apel), L. H. van Berk (Zeist) en P. Bernink (Denekamp); voorts ook de heer A. Lefébure (Baarn).

Ik heb reeds tijdens de tentoonstelling eenige van de interessantste exemplaren gefotografeerd. Hiervan heb ik er een 6-tal uitgekozen; sommige, omdat ze nog niet bij ons te lande waren waargenomen, andere wegens de groote zeldzaamheid, een enkele om de bijzondere grootte en schoonheid. Onder deze in de eerste plaats

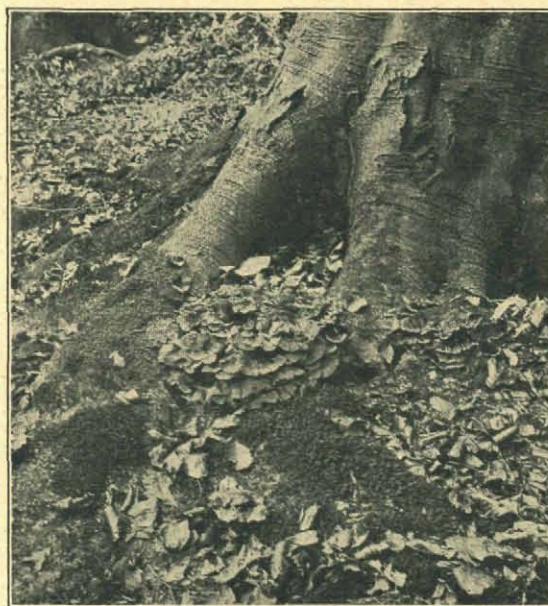


Photo. VAN DER LEK.
Fig 2. *Polyporus giganteus* (Reuzenzwam) aan de voet van een beuk op Poelgeest.

***Polyporus giganteus* Pers. (Reuzenzwam).**

Van deze zwam, een van de schoonste van onze flora, waren twee mooie exemplaren op de tentoonstelling. Het afgebeelde werd gevonden te Velp door Mej. M. Duyvené de Wit; bovendien was er nog een grootere (A. Lefébure, Baarn).

Het is wel de grootste zwam, die bij ons voorkomt, in zoden, die meer dan een Meter breed kunnen worden, bij een gewicht van 10 K. G. en meer. Zulke zoden bestaan uit een groot aantal dakpansgewijze »hoeden«, die uit een gemeenschappelijken dikken voet ontspringen. Zij zijn gelobd en ingesneden, schijnbaar vrij onregelmatig, doch niettemin zeer sierlijk. Zij zijn mooi licht-bruin, het oppervlak door fijne donkere korrels en schubjes geteekend. Bij het ouder worden wordt de zwam vaak meer schubbig, vooral naar den rand toe, doordat de bovenste weefsellaag in vezelige schubben opbarst. De onderzijde, waar men de heel fijne poriën vindt, is geelachtig-wit en kleurt zich door wrijven donker.

De Reuzenzwam is eenjarig; omstreeks begin Augustus ziet men haar voor den dag komen.

Snel groeit ze dan uit en in korten tijd, in den loop van September, is het kolossale gewas voltooid.

Inderdaad, een zeldzaam snelle ontwikkeling voor onze »gematigde« gewesten. Men vindt deze pracht-zwam alleen aan den voet van oude boomen, naar mijne ervaring bij voorkeur (uitsluitend?) aan beuken.

Zij gaat door voor eetbaar, doch een smakelijk gerecht kan het m. i. niet opleveren. Zij behoort tot de »taaien« (Lenti), waarvan het vleesch taai, min of meer lederachtig is. Misschien zijn jonge exemplaren verteerbaar voor sterke magen.

Polyporus giganteus is volgens vele schrijvers (h.v. Fries) zeldzaam. Bij ons schijnt ze vrij veel voor te komen. Ik vind vermeld, Naaldwijk, Laag-Soeren, Haarlemmerhout. Zelf vond ik haar op »Oud-Poelgeest« bij Leiden (zie fig. 2); op de tentoonstelling waren exemplaren uit Velp en Baarn. Dr. Goethart vond haar onlangs in vrij groote hoeveelheid in Z.-Limburg. Mocht een van mijne lezers haar aantreffen, dan zou ik er gaarne even bericht van ontvangen. Men lette vooral ook op den »gastheer«.

Een andere zeer eigenaardige Polyporee (buisjeszwam) is

Polyporus lucidus Leys,

waarvoor ik als Nederlandsche naam voorstel: »de lakzwam«, »Le P. lucidus est la plus belle des Polyporées de notre pays« zegt Oudemans (Révision). Over den smaak valt na eenmaal niet te twisten. Ik voor mij vind de reuzenzwam veel mooier, en ook *Polyporus sulphureus*, die buitengewoon fraai van vorm kan zijn en schitterend van kleur, helder-geel, met licht-oranje zonen.

Niettemin is ook de lakzwam een eigenaardige en opvallende verschijning. Wie wel eens tropische zwammen gezien heeft, doet zij onmiddellijk zeer uitheemsch aan; ze is dan ook een

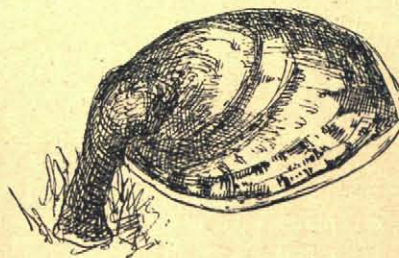


Fig. 3. *Polyporus lucidus* (de lakzwam), in natuurlijken stand, $\frac{1}{2}$ nat. grootte. Het exemplaar is nog niet geheel volwassen en heeft nog een verdikten, geel-witten rand.

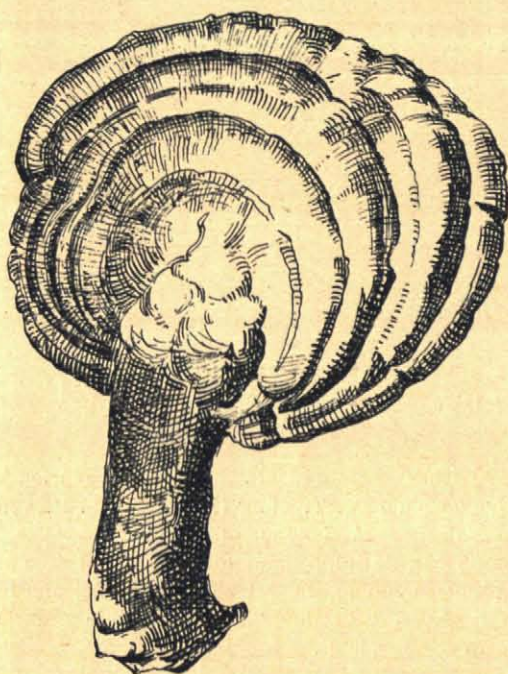


Fig. 4. *Polyporus lucidus*, volwassen exemplaar, van boven gezien.

ware cosmopoliet. Als men haar zoo ziet zitten, aan den voet van een ouden boom, doet zij denken aan een grooten potlepel, die met den steel in den grond gezet is (fig. 3 en 4).



Fig. 5. *Polyporus lucidus*, volwassen exemplaar, van onderen gezien.

De zwam is nl. zijdelings gesteeld, soms zeer kort, doch vaak ook vrij lang, tot bijna 1 dM. Verder is zij opvallend door een sterken glans; zij is als 't ware geheel verlakt, zoowel hoed als steel. (Persoon noemde haar *Polyporus laccatus*).

Het kleine exemplaar (fig. 6.) is nog zeer jong, Dr. Goethart vond het op de Doorwerth op een beukenstomp. Het bestaat bijna geheel uit een bruinen steel, die al »verlakt« is en eindigt puntig, doch reeds eenigszins verbreed. Hier begint zich de hoed te vormen. Zoolang deze nog groeit vertoont hij een verdikten, doffen, geel-witten rand. Is de hoed volwassen, dan verdwijnt deze, doch meestal blijft de rand licht van kleur, meer geel bruin, terwijl de hoed verder een donker rood-bruine tint aanneemt.

Ten onrechte wordt deze zwam vaak bij het geslacht *Fomes* geplaatst (zoo o.a. Oudemans en ook Ruys); d. z. de overblijvende, meerjarige boomzwammen, die jaarlijks een nieuwe poriënlaag tegen de vorige aanzetten. Het is een echte *Polyporus*, die in één groeiperiode zijne ontwikke-

ling voltooit. Zij is overal op de aarde verspreid (»zona arctica excepta«, Fries) en verbaasd veranderlijk; vooral in de tropen kan zij zeer vreemde, zonderlinge vormen aannemen. Bij ons te lande is zij, naar 't mij voorkomt, zeer zeldzaam. In de standaard-collectie der Ned. Myc. Ver. vindt men een groot exemplaar door Dr. Kok Ankersmit uit het (nu verdwenen) Beekbergerbosch. Het hier afgebeelde (fig. 3, 4 en 5) vond ik op Oud-Poelgeest aan den voet van een eik (haar gewone gastheer in deze streken). Zeer eigenaardig is de vindplaats van het exemplaar, afgebeeld in de Flora Batava (No. 1110) n.l. in den tuin van prof. J. H. Scholten, te Leiden, op een ouden abrikozenboom.

Overigens blijkt uit haar cosmopolitisme wel reeds, dat zij op dit punt niet kieskeurig is. Ook betreffende deze zwam zijn waarnemingen mij zeer welkom.

Lentinus cochleatus Fr.

Zie hier weer een van de mysteriën van de mycologie. Hoe is het te verklaren, dat deze hoogst eigenaardige paddestoel tot voor kort niet in ons land was waargenomen en nu dezen zomer op verschillende plaatsen te gelijk werd gevonden, hier en daar zelfs in talrijke exemplaren? Oudemans vermeldt haar niet, Destrée geeft er eene afbeelding van, doch voegt er bij: »niet inheemsch«. Voor zoover mij bekend was het mej. C. Cool, die haar het eerst waarnam, op de excursie der afdeling Amersfoort N. N. V. in het park »t Loo« (Aug. 1912); ook werd zij door den heer Brakman op het buiten Sandenburgerhei (Neerlangbroek) aangetroffen en tot onze groote verrassing vonden wij er op de excursie van de Myc. Ver. bij Arnhem (benoorden Sonsbeek) verscheidene exemplaren van. Ook vond de heer Bernink haar bij Denekamp. Zoo was dan ook

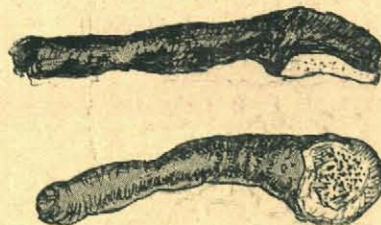


Fig. 6. *Polyporus lucidus*, jong exemplaar, waarbij zich de hoed begint te vormen.
4/5 nat. grootte.



Park 't Loo, Sept. 1912.

Photo VAN DER LEK.

Fig. 7. *Lentinus cochleatus* Fr. $\frac{1}{3}$ nat. grootte.

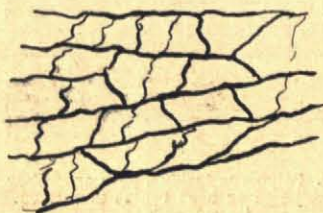
deze zeldzame paddestoel op de tentoonstelling goed vertegenwoordigd. Het hier afgebeelde exemplaar (fig. 7) is het eerstgenoemde. Men vindt haar meestal in d. g. toeffen, waarbij het moeilijk is te zeggen of men met één paddestoel te doen heeft of met eene vergroeiing van vele. De hoeden zijn daarbij vaak zeer fraai ingerold, waardoor zij aan een slakkenhuis (cochlea) doen denken. »Slakkenhuiszwam« zouden we haar kunnen noemen. Men stelle zich de hoed licht-bruin, ietwat roodachtig voor, het oppervlak met fijne ribjes en puntjes geteekend. De plaatjes wit of zeer licht rose, fijn getand, een echt *Lentinus*-kenmerk. Dat de zwam niet licht tot rotting overgaat, doch zich goed laat drogen is eveneens een »familietrek«. De aanvankelijk vrij teere en weke substantie wordt dan

hard en bros... Op de tentoonstelling trokken deze zwammen vooral de aandacht door een heerlijken anisgeur. Ze hadden dit zeer sterk, zoodat het mij bevreemdt, in de meeste boeken een aangename, doch zwakke geur vermeld te vinden. Alleen de Belgische Flore Mycologique van E. Lambotte spreekt van een »odeur forte d'anis«. Zij werd daar door de dames Bommer en Rousseau in den omtrek van Brussel gevonden. Ook in Duitschland schijnt zij niet zoo zeldzaam te zijn, aan rottende stompen van populieren, linden, elzen en ander loofhout (Rabenhorst). In ieder geval is het een belangrijke aanwinst van onze fungus-flora.

Boletus cavipes Opat.

Moest ik één paddestoel aanwijzen als de interessantste van de tentoonstelling dan zou het deze zijn, door den heer P. Bernink voor 't eerst in ons land gevonden in het Borchtbosch bij Denekamp (Sept. 1909) en door hem in drie fraaie exemplaren naar Arnhem gezonden (fig. 8).

»Est inter nobilissimos fungos« zegt Fries, wat ook voor niet-Latinisten wel verstaanbaar is. Inderdaad, het is een zeer nobele boleet, die men niet licht met een andere verwarren zal. Alles is eigenaardig er aan: de fraaie droge, geelbruine hoed, met vezelige schubjes; vooral ook de onderzijde met de groote gele poriën, waarvan de wanden eenigszins straalsgewijs geplaatst zijn, zij zijn samengesteld door iets dieper gelegen tusschenwandjes (fig. 9). Het andere afgebeelde exemplaar (fig. 10) is jong, hiervan is de steel doorgesneden ten einde te laten zien, dat deze hol is (cavi-pes). Ook is hier een deel van den ring, die aanvankelijk den hoedrand met den steel verbindt nog duidelijk zichtbaar.

Fig. 9. Poriën van *Boletus cavipes*. Vergroot en schematisch.Fig. 8. *Boletus cavipes*. $\frac{2}{3}$ nat. grootte.

Boletus cavipes is ook in Duitschland zeldzaam. Meer naar het Zuiden, in Oostenrijk en Hongarije schijnt zij meer

voor te komen. Zij is, volgens Cost. Duf. eetbaar. Dáaraan bezondige zich echter niemand! Wie ze vindt sture er liever iets van naar Leiden voor de standaard collectie der Ned. Myc. Ver.



Fig. 10. *Boletus cavipes*,
jong exemplaar, waarvan
de steel overlangs
is doorgesneden.

Sparassis crispa Wulf.

Een Hollandsche naam? Laten we maar »*Sparassis*« zeggen, dat is gemakkelijk te onthouden en er is maar één soort van in onze streken. Anders wordt het maar »jodenbaard« of »geitenbaard« of iets d.g. en daar heeft de zwam toch m.i. maar heel weinig van. Aardiger vind ik dan nog »Glucke«, kloekhen, want daar gelijkt zij van verre wat op, op een ineengedoken hen. Dichtbij beschouwd doet het vreemde gewas ieder aan een groote spons denken. Het laat zich moeilijk beschrijven, doch naar de photo (fig. 11) zal ieder haar herkennen: Een korte, dikke stronk, soms geheel ontbrekend en bijna in de aarde verborgen, breidt zich naar boven uit in talrijke breede, dunne lamellen, die op verschillende wijzen vertakt en ingesneden, geplooid en ingevouwen een sponsachtig, kroezig geheel vormen.

De zwam is verspreid in de naaldbossen van Noordelijk Europa en komt hier en daar zoo veel voor, dat zij als »sehr schätzbare ausgiebiger Speise-schwamm« op de markt gebracht wordt. Inderdaad is het blanke, brosse vleesch zeer appetijtelijk. Volgens

Fries is zij dan ook »deliciosissima«; hij vermeldt, dat hij er exemplaren van gevonden heeft van twee voet groot.

Jammer, dat ze in ons land vrij zeldzaam schijnt te zijn. Eerst in 1900 is zij voor 't eerst waargenomen, te Velp en Ede (Dr. Vuyck en Dr. Valekenier Suringar) en in de Flora Batava afgebeeld (No. 1690).

Op de tentoonstelling levonden zich twee exemplaren, een groot, hier afgebeeld, en een kleiner, door den heer Kam bij Doetichem gevonden.

Ik heb hiermede slechts enkele van de meest interessante of zeldzame soorten, die vertegenwoordigd waren, besproken. Er was veel meer, wat de belangstelling der botanici waard is, doch het zou te ver voeren, bij dit alles uitvoerig stil te staan. De standaardcollectie werd er belangrijk mede vermeerderd: een goede twintigtal soorten kwamen er bij. Behalve de bovengenoemde zijn hieronder te vermelden: Twee mooie *Pholiota*'s, *spectabilis* en *adiposa*, *Hygrophorus pustulatus* (Wapenvelde, Dr. Meulenhoff en Meulenmeester), *Lepiota acutesquamosa*, (Ter Apel, Dr. Tresling), *Daedalea unicolor* (id.), *Merulius tremellosus*, *Polyporus biennis*



Arnhem, Sept. 1912.

Photo VAN DER LEK.

Fig. 11. *Sparassis crispa* Wulf. $\frac{1}{3}$ nat. grootte.

en Polyporus Schweinitzii, Trametes rubescens, en eene fraaie verzameling van Daedalea quercina.

De betrekkelijk groote afstand van Arnhem tot Leiden, en het feit, dat het materiaal na eerst verscheidene dagen tentoongesteld te zijn, pas geconserveerd kon worden, zijn er oorzaak van, dat er nog niet meer voor de verzameling kon behouden blijven.

Wanneer het plan doorgaat, het volgend jaar in Den Haag eene tentoonstelling te houden, zijn in dit opzicht de omstandigheden veel gunstiger.

Doch ook afgezien hiervan vertrouw ik, dat uit dit verslag voldoende moge blijken, hoe eene d.g. tentoonstelling, zoowel voor de studie der mycologie als voor de verbreiding van de kennis der paddestoelen van groot nu kan zijn.

H. A. A. v. D. LEK.

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

LITERATUUROVERZICHT. ¹⁾

No. 28.

Man muss sich an die Natur halten, und wenn die Erklärung einer Erscheinung, möge diese noch so ausserordentlich sein, fehlt, die Begründung durch die Natur wird stets genügen.
POMPONACE.

Het is zoo vreemd dat vele mensen, die zich toeleggen op de bestudeering van mensch en menschenleven, ziel en geestesleven, deze studie niet opvatten als elk andere, n.l. van de diepste bronnen af, maar aan het eindpunt beginnend (het *menschenleven*) met de deur in 't huis vallen en daardoor het grootste gedeelte van het studie-onderwerp niet begrijpen en de rest *verkeerd* verklaren, omdat ze alle overige levende wezens (waaronder ook de mensch thuis hoort) totaal negligeeren. Zoo is de dwaze toestand ontstaan, dat er gesproken wordt van „zielkunde” kortweg, en dan *bedoelt* men alléén de zielkunde van die ééne levende wezenssoort „de mensch” en daartegenover van „dierlijke psychologie” (of planten-psychologie ook al), en dan sluit men den mensch uit; een even dwaas en onwetenschappelijk standpunt als men vroeger had bij de medicinale studie aan de Universiteiten (en de resten zijn er heden nog van te bespeuren in allerlei vorm en graad), waarbij „anatomie”, „physiologie” etc. alléén menschelijke anatomie, menschelijke physiologie beteekende, die men, geheel uit haar verband gerukt, *apart* bestudeerde in plaats van het te beschouwen zooals het is: n.l. één enkele phase van een oneindige reeks verschijnselen, waarbij de fasen van elk levend wezen slechts door de levensfunctiën verschillen, maar op één basis rusten en uit elkaar moeten afgeleid worden wil men ze begrijpen. Er zijn veel van dergelijke bekrompen of ouderwetsche standpunten nog (b.v. om „geschiedenis” te noemen de historie van enkele landen en volkeren, die *wij* in onzen misplaatsten hoogmoed „beschaaftde” volkeren vinden, en daarbij niet te denken aan de „geschiedenis” van die vele volkeren en volksstammen, wien wij niet eens, als 't ware, het recht geven om een „historie” te bezitten van eervolle overwinningen en treurige nederlagen, zoodat deze feiten dan maar gerangschikt moeten worden onder het algemeene vak „volkenkunde”, waartoe onze „historie” ook gerekend behoorde te worden zonder *aparten* titel). Maar om terug te komen op de geestes- en zielkunde van mensch en dier, zòd hèt juist zegt de groote dierenkenner Thompson Seton: »Dem Menschen ist nichts eigen, wovon das Tier nicht wenigstens eine Spur in sich trüge, und die Tiere haben keine Gewohnheit und keine Eigenschaft, die der Mensch nicht bis zu einem gewissen Grade theilte.«

Dit heeft de Psycholoog Pierre Hachet-Souplet ²⁾ ook ingezien, dat men *niets* van zich zelf

¹⁾ Voor Ornithologen is misschien een aardig bericht dat er dezen zomer een zwartgrijze vliegenvanger (*Muscicapa atricapilla*) een week of 4 achter elkaar dagelijks in mijn tuin vertoefde. Zeker een zeldzame verschijning in Nederland.

²⁾ In denzelfden geest zegt Howard Moore in zijne »Universeele Verwantschap»: »De zielkunde, evenals alle andere wetenschappen, is snel bezig zich los te maken van de gedachte alsof men zich uitsluitend behoorde bezig te houden met verschijnselen, op den mensch betrekking hebbende. Zij maakt zich gereed een vergelijkende wetenschap te worden. Zij is tot het inzicht geraakt, dat de menschelijke geest slechts een enkele toot is van iets dat zijn vertakkingen door de gansche dierenwereld heeft, en dat, teneinde haar onderwerp te verstaan, zij zich vertrouwd moet maken met het gansche veld van verschijnselen. Hand aan hand met de physische evolutie is de psychische evolutie voortgeschreden. De natuur en de geest van den mensch staan evenmin op zich zelf als 's menschen anatomie en physiologie.«